

Wymagania na oceny do historii dla szkoły podstawowej „Wczoraj i dziś” kl. 5

Wymagania na oceny uwzględniają zapisy podstawy programowej z 2017 r. oraz zmiany z 2024 r., wynikające z uszczuplonej podstawy programowej. Szarym kolorem oznaczono treści, o których realizacji decyduje nauczyciel.

* Gwiazdką oznaczono tematy dodatkowe (nieobowiązkowe) z podstawy programowej

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny			
		dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra
Rozdział 1. Pierwsze cywilizacje					
1. Życie pierwszych ludzi	<ul style="list-style-type: none"> ☒ pochodzenie człowieka ☒ różnice między koczowniczym a osiadłym trybem życia ☒ życie człowieka pierwotnego ☒ epoka kamienia, epoka brązu, epoka żelaza ☒ początki rolnictwa i udomowienie zwierząt ☒ dawne i współczesne sposoby wytapiania żelaza ☒ terminy: <i>pięściak, hodowla, koczowniczy tryb życia, osiadły tryb życia, rewolucja neolityczna, epoka kamienia, epoka brązu, epoka żelaza</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>koczowniczy i osiadły tryb życia, pięściak</i> – opisuje różnice między człowiekiem pierwotnym a współczesnym – potrafi wyjaśnić, jakie korzyści daje człowiekowi umiejętność uprawy ziemi i hodowli zwierząt – wyjaśnia, dlaczego narzędzia metalowe są lepsze od kamiennych 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>pięściak, hodowla, koczowniczy tryb życia, osiadły tryb życia, rewolucja neolityczna, epoka kamienia, epoka brązu, epoka żelaza</i> – przedstawia, skąd wywodzą się praludzie – opisuje życie ludzi pierwotnych – charakteryzuje epoki kamienia, brązu i żelaza – wyjaśnia znaczenie nabycia umiejętności wskrzeszenia ognia przez człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje koczowniczy tryb życia z osiadłym – wyjaśnia, na czym polegała rewolucja neolityczna – przedstawia dawne i współczesne sposoby wytapiania żelaza 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje umiejętności, których nabycie umożliwiło ludziom przejście na osiadły tryb życia – wyjaśnia skutki rewolucji neolitycznej – wskazuje szlaki, którymi ludność zasiedliła różne kontynenty

<p>2. Miasta- państwa Mezopotamii</p>	<p>☒ Mezopotamia jako kolebka cywilizacji</p> <p>☒ znaczenie wielkich rzek dla rozwoju najstarszych cywilizacji</p> <p>☒ osiągnięcia cywilizacyjne mieszkańców Mezopotamii</p> <p>☒ powstanie pierwszych państw</p> <p>☒ zajęcia różnych grup społecznych</p> <p>☒ Kodeks Hammurabiego</p> <p>☒ terminy: <i>cywilizacja, Mezopotamia, Bliski Wschód, Babilonia, Sumerowie, kanał nawadniający, kodeks, pismo klinowe, zikkurat, podatki</i></p>	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>cywilizacja, kanał nawadniający, kodeks</i></p> <p>– wyjaśnia, jaką funkcję mogą pełnić rzeki w życiu człowieka</p> <p>– wskazuje na mapie: obszar Mezopotamii</p> <p>– wyjaśnia zasadę <i>oko za oko, ząb za ząb</i></p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>cywilizacja, Mezopotamia, Bliski Wschód, Babilonia, Sumerowie, kanał nawadniający, kodeks, pismo klinowe, zikkurat, podatki</i></p> <p>– samodzielnie wskazuje na mapie: obszar Mezopotamii, Tygrys, Eufrat, Ur, Babilon</p> <p>– wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacyjne ludów starożytnej Mezopotamii</p>	<p>– opisuje rolę wielkich rzek w rozwoju rolnictwa, handlu i komunikacji</p> <p>– charakteryzuje i podaje przykłady państw-miast z terenu Mezopotamii</p> <p>– wyjaśnia znaczenie kodyfikacji prawa w życiu społecznym</p>	<p>– objaśnia różnicę między prawem zwyczajowym a skodyfikowanym</p> <p>– tłumaczy, w jaki sposób powstawały pierwsze państwa</p>
<p>3. W Egipcie faraonów</p>	<p>☒ Egipt jako przykład starożytnej cywilizacji</p> <p>☒ Egipt darem Nilu</p> <p>☒ osiągnięcia cywilizacji egipskiej</p> <p>☒ struktura społeczna</p> <p>☒ wierzenia Egipcjan jako przykład religii politeistycznej</p> <p>☒ terminy: <i>faraon, politeizm, piramidy, hieroglify, mumifikacja, sarkofag</i></p>	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>piramida, faraon</i></p> <p>– wskazuje na mapie: Egipt oraz Nil</p> <p>– opisuje wygląd piramid</p> <p>– porównuje wygląd hieroglifów i pisma współczesnego</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>faraon, politeizm, piramidy, hieroglify, mumifikacja, sarkofag</i></p> <p>– wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacji egipskiej</p> <p>– opisuje zakres władzy faraona</p>	<p>– wyjaśnia rolę Nilu w rozwoju cywilizacji egipskiej</p> <p>– przedstawia strukturę społeczną Egiptu</p> <p>– podaje przykłady bogów i charakteryzuje wierzenia Egipcjan</p>	<p>– wyjaśnia powiązania między wierzeniami Egipcjan a ich osiągnięciami w dziedzinie budownictwa i medycyny</p> <p>– opisuje, w jaki sposób wznoszono piramidy</p>

<p>4. W starożytnym Izraelu</p>	<p>☒ judaizm jako przykład religii monoteistycznej ☒ Dekalog i Tora ☒ postaci biblijne: Abraham, Mojżesz, Dawid, Salomon ☒ terminy: <i>judaizm, Tora, Jahwe, Dekalog, Mesjasz, synagoga, Mesjasz, Ziemia Obiecana, Arka Przymierza, monoteizm, prorok, Świątynia Jerozolimska</i></p>	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>Tora, Żydzi, Dekalog</i> – wymienia najważniejsze postaci biblijne związane z dziejami Żydów</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>judaizm, Tora, Jahwe, Dekalog, Mesjasz, synagoga, Mesjasz, Ziemia Obiecana, Arka Przymierza, monoteizm, prorok, Świątynia Jerozolimska</i> – wyjaśnia różnicę pomiędzy politeizmem a monoteizmem</p>	<p>– charakteryzuje judaizm – porównuje wierzenia Egiptu oraz Izraela</p>	<p>– wskazuje na podobieństwa i różnice pomiędzy judaizmem a chrześcijaństwem</p>
<p>6. Od hieroglifów do alfabetu</p>	<p>☒ powstanie pisma i jego znaczenie dla rozwoju cywilizacji ☒ pismo a prehistoria i historia ☒ terminy: <i>papirus, tabliczki gliniane, pismo obrazkowe, pismo klinowe, Fenicjanie, pismo alfabetyczne, alfabet łaciński</i></p>	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>pismo obrazkowe, hieroglify, alfabet, pismo alfabetyczne</i> – wyjaśnia, do czego służy pismo – charakteryzuje polskie pismo jako przykład pisma alfabetycznego</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>papirus, tabliczki gliniane, pismo obrazkowe, pismo klinowe, Fenicjanie, pismo alfabetyczne, alfabet łaciński</i> – wyjaśnia, w jaki sposób umiejętność pisania wpłynęła na dalsze osiągnięcia człowieka – porównuje pismo obrazkowe i alfabetyczne – wyjaśnia związek między wynalezieniem pisma a historią i prehistorią – omawia przyczyny wynalezienia pisma</p>	<p>– wskazuje różne przykłady sposobów porozumiewania się między ludźmi i przekazywania doświadczeń – przyporządkowuje różne rodzaje pisma do cywilizacji, które je stworzyły – wymienia przykłady materiałów pisarskich stosowanych w przeszłości</p>	<p>– wyjaśnia, w jaki sposób pismo obrazkowe przekształciło się w klinowe – przedstawia genezę współczesnego pisma polskiego – wyjaśnia, jakie były trudności z odczytywaniem pisma obrazkowego</p>

* Tajemnice sprzed wieków – Jak odczytano pismo Egipcjan?	<ul style="list-style-type: none"> ☒ wyprawa Napoleona do Egiptu ☒ hieroglify – litery czy słowa? ☒ postaci: Jean F. Champollion ☒ terminy: <i>Kamień z Rosetty</i> 	– przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, dlaczego po wielu stuleciach ludzie nie potrafili odczytać hieroglifów	– wyjaśnia, na czym polegały trudności w odczytaniu hieroglifów	– charakteryzuje i przedstawia znaczenie Kamienia z Rosetty – wyjaśnia, jak udało się odczytać hieroglify	– przedstawia postać oraz dokonania Jeana F. Champolliona
Rozdział 2. Starożytna Grecja					
1. Demokratyczne Ateny	<ul style="list-style-type: none"> ☒ warunki naturalne Grecji ☒ życie w greckiej polis ☒ cechy charakterystyczne demokracji ateńskiej ☒ Perykles – najwybitniejszy przywódca demokratycznych Aten ☒ terminy: <i>Hellada, Hellenowie, polis, demokracja, zgromadzenie ludowe, akropol, agora</i> ☒ postaci historyczne: Perykles 	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>demokracja, zgromadzenie ludowe</i> – przy pomocy nauczyciela opisuje wygląd greckiego polis i życie w nim na przykładzie Aten	– poprawnie posługuje się terminami: <i>Hellada, Hellenowie, polis, demokracja, zgromadzenie ludowe, akropol, agora</i> – wskazuje na mapie: Grecję, Ateny – wyjaśnia znaczenie terminu <i>demokracja</i> i charakteryzuje demokrację ateńską	– wyjaśnia wpływ warunków naturalnych Grecji na zajęcia ludności oraz sytuację polityczną (podział na polis) – wyjaśnia, kim był Perykles – opisuje, kto posiadał prawa polityczne w Atenach	– wskazuje podobieństwa i różnice między demokracją ateńską a współczesną demokracją parlamentarną
2. Sparta i wojny z Persami	<ul style="list-style-type: none"> ☒ powstanie i rozwój imperium perskiego ☒ wojny grecko-perskie ☒ terminy: <i>Persowie, danina, sojusz, hoplita, falanga</i> ☒ wydarzenia: bitwa pod Maratonem, bitwa pod 	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>danina, sojusz</i>	– poprawnie posługuje się terminami: <i>danina, sojusz, hoplita, falanga</i> – wskazuje na mapie: Spartę, Persję – wyjaśnia, kim byli Dariusz, Kserkses i Leonidas	– wyjaśnia przyczyny i opisuje przebieg wojen grecko-perskich – wskazuje na mapie: Maraton, Termopile, Salaminę – zaznacza na osi czasu daty: 490 r. p.n.e.,	– opisuje, w jaki sposób walczyli starożytni Grecy – wyjaśnia genezę biegów maratońskich

	<p>Termopilami, bitwa pod Salaminą</p> <p>☒ postaci historyczne: Dariusz, Kserkses, Leonidas</p>			480 r. p.n.e.	
3. Bogowie i mity	<p>☒ wierzenia starożytnych Greków</p> <p>☒ mity greckie</p> <p>☒ najważniejsi greccy bogowie: Zeus, Hera, Posejdon, Afrodyta, Atena, Hades, Hefajstos, Ares, Apollo, Hermes</p> <p>☒ Homer i jego dzieła – <i>Iliada</i> i <i>Odyseja</i></p> <p>☒ terminy: <i>Olimp, mity, heros, Partenon, Herakles, Achilles, Odyseusz, wojna trojańska, koń trojański</i></p> <p>☒ postać historyczna: Homer</p>	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>mity, heros</i></p> <p>– przy pomocy nauczyciela charakteryzuje najważniejszych bogów greckich</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>Olimp, mity, heros, Partenon, Herakles, Achilles, Odyseusz, koń trojański</i></p> <p>– przedstawia wierzenia starożytnych Greków</p> <p>– wskazuje na mapie: górę Olimp, Troję</p> <p>– wyjaśnia, kim był Homer</p>	<p>– charakteryzuje najważniejszych bogów greckich: opisuje ich atrybuty i dziedziny życia, którym patronowali</p> <p>– omawia różne mity greckie</p> <p>– przedstawia treść <i>Iliady</i> i <i>Odysei</i></p> <p>– wyjaśnia współczesne rozumienie wyrażenia: <i>koń trojański</i></p>	<p>– opisuje wybrane miejsca kultu starożytnych Greków</p> <p>– omawia znaczenie wyroczni w życiu starożytnych Greków</p>
4. Kultura starożytnej Grecji	<p>☒ wspólne elementy w kulturze greckich polis</p> <p>☒ najważniejsze dokonania sztuki greckiej</p> <p>☒ narodziny teatru greckiego</p> <p>☒ znaczenie filozofii w starożytnej Grecji i najwybitniejsi filozofowie</p> <p>☒ grecka matematyka i medycyna</p>	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>amfiteatr, igrzyska, olimpiada, stadion</i></p> <p>– opisuje rolę sportu w codziennym życiu</p> <p>– przy pomocy nauczyciela opisuje, jak narodził się teatr grecki i jakie było jego znaczenie dla Hellenów</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>Wielkie Dionizje, amfiteatr, tragedia, komedia, filozofia, igrzyska, olimpiada, Olimpia, stadion, pięciobój olimpijski</i></p> <p>– wskazuje różne dziedziny kultury i sztuki rozwijane w starożytnej Grecji</p> <p>– opisuje charakter antycznych igrzysk sportowych</p>	<p>– opisuje charakter i cele antycznego teatru</p> <p>– przedstawia dokonania nauki greckiej</p> <p>– objaśnia, czym jest filozofia, i przedstawia jej najwybitniejszych przedstawicieli</p> <p>– wyjaśnia, kim byli: Fidiasz, Myron, Sofokles, Pitagoras, Tales z Miletu,</p>	<p>– przedstawia współczesną tradycję igrzysk olimpijskich</p> <p>– porównuje igrzyska antyczne ze współczesnymi</p>

	<ul style="list-style-type: none"> ☒ rola sportu w życiu starożytnych Greków ☒ terminy: <i>Wielkie Dionizje, amfiteatr, tragedia, komedia, filozofia, igrzyska, olimpiada, Olimpia, stadion, pięciobój olimpijski</i> ☒ postaci historyczne: Fidiasz, Myron, Ajschylos, Sofokles, Eurypides, Arystofanes, Sokrates, Platon, Arystoteles, Hipokrates, Pitagoras, Tales z Miletu 			<p>Sokrates, Platon, Arystoteles</p> <p>– zaznacza na osi czasu datę: 776 r. p.n.e.</p>	
*5. Imperium Aleksandra Wielkiego	<ul style="list-style-type: none"> ☒ podboje Aleksandra Wielkiego ☒ wojna z Persją (bitwy nad rzeczką Granik, pod Issos i pod Gaugamelą) ☒ wyprawa Aleksandra do Indii ☒ kulturowe skutki podbojów Aleksandra Wielkiego ☒ terminy: <i>imperium, falanga macedońska, węzeł gordyjski, hellenizacja, kultura hellenistyczna</i> ☒ postaci historyczne: Filip II, Aleksander Macedoński 	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminem: <i>imperium</i></p> <p>– uzasadnia, dlaczego Aleksandra nazwano „Wielkim”</p> <p>– określa, na jakim obszarze toczyły się opisywane wydarzenia</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>imperium, węzeł gordyjski, hellenizacja</i></p> <p>– wskazuje na mapie: Macedonię, Persję, Indie i Aleksandrię w Egipcie</p> <p>– opisuje przebieg kampanii perskiej Aleksandra Macedońskiego</p> <p>– opisuje dokonania Filipa II i Aleksandra Macedońskiego (Wielkiego)</p>	<p>– wyjaśnia charakter kultury hellenistycznej</p> <p>– przedstawia skutki podbojów Aleksandra</p> <p>– zaznacza na osi czasu daty: 333 r. p.n.e., 331 r. p.n.e.</p> <p>– posługuje się terminami: <i>falanga macedońska, kultura hellenistyczna</i></p>	<p>– omawia znaczenie Biblioteki Aleksandryjskiej</p> <p>– charakteryzuje sposób walki wojsk Aleksandra Macedońskiego</p>

	(Wielki)				
* Tajemnice sprzed wieków – Jak wyglądała latarnia morska na Faros?	<ul style="list-style-type: none"> ☑ siedem cudów świata ☑ konstrukcja latarni morskiej na Faros 	– wyjaśnia, dlaczego w przeszłości ludzie mieli problem ze wznoszeniem wysokich budowli	– przedstawia, w jaki sposób działała latarnia w starożytności	– opisuje losy latarni na Faros	– charakteryzuje siedem cudów świata
Rozdział III. Starożytny Rzym					
1. Ustrój starożytnego Rzymu	<ul style="list-style-type: none"> ☑ legendarne początki państwa rzymskiego ☑ zasady ustrojowe republiki rzymskiej ☑ społeczeństwo starożytnego Rzymu ☑ dokonania Gajusza Juliusza Cezara ☑ upadek republiki ☑ powstanie cesarstwa rzymskiego ☑ terminy: <i>Italia, monarchia, republika, senat, patrycjusze, plebejusze, konsulowie, pretorzy, kwestorzy, trybun ludowy, dyktator, cesarz</i> ☑ postaci legendarne i historyczne: Romulus i Remus, Gajusz Juliusz Cezar, Oktawian August 	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>dyktator, cesarz</i> – wskazuje na mapie: Rzym – przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, dlaczego symbolem Rzymu została wilczyca 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>Italia, monarchia, republika, senat, patrycjusze, plebejusze, konsulowie, pretorzy, kwestorzy, trybun ludowy, dyktator, cesarz</i> – przedstawia legendarne początki Rzymu – wskazuje na mapie: Półwysep Apeniński – omawia dokonania Gajusza Juliusza Cezara i Oktawiana Augusta 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje ustrój republiki rzymskiej i jej główne organy władzy – przedstawia kompetencje najważniejszych urzędów republikańskich – opisuje konflikt społeczny między patrycjuszami a plebejuszami – zaznacza na osi czasu daty: 753 r. p.n.e., 44 r. p.n.e. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia przyczyny oraz okoliczności upadku republiki rzymskiej – porównuje ustroje demokracji ateńskiej i republiki rzymskiej
2. Imperium Rzymskie	<ul style="list-style-type: none"> ☑ podboje rzymskie ☑ Imperium Rzymskie i jego prowincje 	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>prowincja, legiony,</i>	– poprawnie posługuje się terminami: <i>prowincja, legiony, romanizacja,</i>	– opisuje przyczyny podziału cesarstwa na wschodnie i zachodnie	– wymienia korzyści oraz zagrożenia

	<ul style="list-style-type: none"> ☒ organizacja armii rzymskiej ☒ podział cesarstwa ☒ upadek cesarstwa zachodniorzymskiego ☒ terminy: <i>Kartagina, prowincja, limes, legiony, legioniści, Imperium Rzymskie, pax Romana, romanizacja, barbarzyńcy, Germanie, Konstantynopol, Hunowie, wielka wędrówka ludów</i> 	<p><i>plemiona barbarzyńskie, wielka wędrówka ludów</i></p> <p>– przedstawia wygląd i uzbrojenie rzymskiego legionisty</p>	<p><i>plemiona barbarzyńskie, Germanie, Hunowie, wielka wędrówka ludów</i></p> <p>– wymienia główne prowincje Imperium Rzymskiego</p> <p>– wskazuje na mapie: Kartaginę, granice Imperium Rzymskiego w II w. n.e., Konstantynopol</p> <p>– omawia etapy powstawania Imperium Rzymskiego</p>	<p>– opisuje okoliczności upadku cesarstwa zachodniego</p> <p>– zaznacza na osi czasu daty: 395 r. n.e., 476 r. n.e.</p> <p>– zna postać cesarza Konstantyna Wielkiego</p>	<p>funkcjonowania państwa o rozległym terytorium</p> <p>– wyjaśnia wpływ kultury rzymskiej na podbite ludy</p>
3. Życie w Wiecznym Mieście	<ul style="list-style-type: none"> ☒ Rzym jako stolica imperium i Wieczne Miasto ☒ życie codzienne i rozrywki w Rzymie ☒ podział społeczeństwa rzymskiego ☒ wierzenia religijne Rzymian i najważniejsze bóstwa ☒ terminy: <i>bazylika, Forum Romanum, termy, amfiteatr, gladiatorzy, patrycjusze, plebs, niewolnicy, westalki</i> 	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>amfiteatr, gladiatorzy, niewolnicy</i></p> <p>– przy pomocy nauczyciela przedstawia warunki życia oraz rozrywki dawnych mieszkańców Rzymu</p> <p>– omawia wierzenia Rzymian i wpływ, jaki wywarła na nie religia Greków</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>bazylika, Forum Romanum, termy, amfiteatr, gladiatorzy, patrycjusze, plebs, niewolnicy, westalki</i></p> <p>– wymienia najważniejsze bóstwa czczone przez Rzymian i określa, jakimi dziedzinami życia się opiekowały</p> <p>– charakteryzuje różne grupy społeczeństwa rzymskiego</p>	<p>– wyjaśnia, dlaczego Rzym był nazywany Wiecznym Miastem</p> <p>– opisuje, jakie funkcje pełniło Forum Romanum</p> <p>– wymienia greckie odpowiedniki najważniejszych rzymskich bóstw</p>	<p>– wyjaśnia, dlaczego cesarze rzymscy starali się kierować zawołaniem ludu: <i>chleba i igrzysk!</i></p>
4. Dokonania starożytnych Rzymian	<ul style="list-style-type: none"> ☒ Rzymianie jako wielcy budowniczowie ☒ kultura i sztuka starożytnego Rzymu jako 	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>łuk triumfalny, Circus Maximus, Koloseum, kodeks</i></p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>kopuła, akwedukt, łuk triumfalny, Circus Maximus, Koloseum, Panteon,</i></p>	<p>– uzasadnia i ocenia twierdzenie, że Rzymianie potrafili czerpać z dorobku</p>	<p>– wyjaśnia, dlaczego dobra sieć drogowa jest ważna dla funkcjonowania każdego państwa</p>

	<p>kontynuacja dokonań antycznych Greków</p> <p>☒ prawo rzymskie i jego znaczenie dla funkcjonowania państwa</p> <p>☒ najważniejsze budowle w starożytnym Rzymie</p> <p>☒ terminy: <i>kopuła, akwedukt, łuk triumfalny, Circus Maximus, Koloseum, Panteon, kodeks, Prawo XII tablic, Kodeks Justyniana</i></p> <p>☒ postaci historyczne: Wergiliusz, Horacy</p>		<p><i>kodeks, Prawo XII tablic, Kodeks Justyniana</i></p> <p>– wyjaśnia powiedzenie: <i>Wszystkie drogi prowadzą do Rzymu</i></p>	<p>kulturowego podbitych ludów</p> <p>– omawia najwybitniejsze dzieła sztuki i architektury rzymskiej</p> <p>– wyjaśnia rolę praw i przepisów w funkcjonowaniu państwa na przykładzie Rzymu</p> <p>– omawia dokonania Wergiliusza i Horacego</p>	
5. Początki chrześcijaństwa	<p>☒ Jezus z Nazaretu jako twórca nowej religii monoteistycznej</p> <p>☒ przyczyny prześladowania chrześcijan w starożytnym Rzymie</p> <p>☒ rola świętych Pawła i Piotra w rozwoju chrześcijaństwa</p> <p>☒ Edykt mediolański i zakończenie prześladowań chrześcijan w cesarstwie</p> <p>☒ terminy: <i>Mesjasz, chrześcijaństwo, apostołowie, biskupi, papież, Biblia – Stary</i></p>	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>apostołowie, Jezus z Nazaretu, biskupi, papież, Biblia – Stary i Nowy Testament</i></p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>Mesjasz, chrześcijaństwo, apostołowie, biskupi, papież, Biblia – Stary i Nowy Testament, Edykt mediolański</i></p> <p>– charakteryzuje działalność apostołów po ukrzyżowaniu Jezusa</p> <p>– wskazuje na mapie: Palestynę, Jerozolimę, Mediolan</p> <p>– omawia nauki Jezusa z Nazaretu oraz dokonania świętego Piotra, świętego Pawła z Tarsu i Konstantyna Wielkiego</p>	<p>– wyjaśnia, czym różni się chrześcijaństwo od judaizmu</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego władze rzymskie odnosiły się wrogo do chrześcijaństwa</p> <p>– wyjaśnia znaczenie Edyktu mediolańskiego dla rozwoju chrześcijaństwa</p> <p>– zaznacza na osi czasu daty: 33 r. n.e., 313 r. n.e.</p>	<p>– opisuje najstarsze symbole chrześcijańskie</p> <p>– wyjaśnia związki między judaizmem a chrześcijaństwem</p>

	<p><i>i Nowy Testament, Edykt mediolański</i></p> <p>☒ postaci historyczne: Jezus z Nazaretu, święty Piotr, święty Paweł z Tarsu, Konstantyn Wielki</p>				
* Tajemnice sprzed wieków – Bursztynowy szlak	<p>☒ rola szlaków handlowych w starożytności</p> <p>☒ bursztyn i jego znaczenie dla starożytnych Rzymian</p> <p>☒ kontakty handlowe Rzymian z wybrzeżem Bałtyku</p>	<p>– wskazuje na mapie: przebieg bursztynowego szlaku (Pruszcz Gdański, Kalisz, Brama Morawska)</p> <p>– wyjaśnia, czym jest bursztyn i do czego się go stosuje</p>	– wyjaśnia, dlaczego bursztyn był ceniony przez Rzymian	– wyjaśnia rolę szlaków handlowych	– podaje argumenty za twierdzeniem i przeciwnie, że miasto Kalisz istniało w starożytności
Rozdział IV. Początki średniowiecza					
I. Bizancjum w czasach świetności	<p>☒ cesarstwo bizantyjskie pod panowaniem Justyniana I Wielkiego</p> <p>☒ dokonania Justyniana I Wielkiego</p> <p>☒ Konstantynopol jako Nowy Rzym</p> <p>☒ tradycja grecka w Bizancjum</p> <p>☒ osiągnięcia naukowe Bizantyjczyków</p> <p>☒ upadek Konstantynopola, jego przyczyny i skutki</p> <p>☒ terminy: <i>Bizancjum, Hagia Sofia, ikona, freski, mozaika</i></p>	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>ikona, freski, mozaika</i>	– poprawnie posługuje się terminami: <i>Bizancjum, Hagia Sofia, ikona, freski, mozaika</i>	– wskazuje, jaką rolę w periodyzacji dziejów odegrał upadek cesarstwa zachodniorzymskiego oraz wschodniorzymskiego	– wyjaśnia, w jaki sposób położenie geograficzne wpłynęło na bogactwo Konstantynopola
			– wskazuje na mapie: Konstantynopol, granice cesarstwa bizantyjskiego w czasach Justyniana I Wielkiego	– charakteryzuje styl bizantyjski w sztuce	– uzasadnia twierdzenie, że Bizancjum połączyło w nauce tradycję zachodniorzymską i grecką
			– tłumaczy, dlaczego Konstantynopol zaczęto określać Nowym Rzymem	– podaje przyczyny i skutki upadku cesarstwa bizantyjskiego	– wyjaśnia, jakie znaczenie dla państwa ma kodyfikacja praw
			– wyjaśnia znaczenie wyrażenia <i>bizantyjski przepych</i>	– zaznacza na osi czasu datę upadku Konstantynopola – 1453 r.	
				– zna posta	

	☒ postaci historyczne: Justynian I Wielki			Justyniana I Wielkiego – omawia dokonania Justyniana I Wielkiego	
2. Arabowie i początki islamu	☒ pochodzenie Arabów ☒ działalność Mahometa i narodziny islamu ☒ religia muzułmańska i jej zasady ☒ dżihad i podboje Arabów ☒ kultura i nauka arabska ☒ terminy: <i>oaza, Czarny Kamień, Mekka, Medyna, islam, Allah, Koran, meczet, minaret, mihrab, minbar, dżihad, kalifowie, cyfry arabskie, stal damasceńska, arabeski</i> ☒ postaci historyczne: Mahomet	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>oaza, islam, Allah, Koran, meczet</i> – przy pomocy nauczyciela wskazuje podstawowe różnice między chrześcijaństwem a islamem	– poprawnie posługuje się terminami: <i>oaza, Czarny Kamień, Mekka, Medyna, islam, Allah, Koran, meczet, minaret, mihrab, minbar, dżihad, kalifowie, cyfry arabskie, stal damasceńska, arabeski</i> – omawia najważniejsze zasady wiary muzułmanów – wskazuje na mapie: Półwysep Arabski, Mekkę, Medynę oraz imperium arabskie w okresie świetności	– przedstawia postać i działalność Mahometa – omawia osiągnięcia Arabów w dziedzinie kultury i nauki w średniowieczu – charakteryzuje i ocenia stosunek Arabów do ludów podbitych w średniowieczu – zaznacza na osi czasu datę: 622 r.	– wskazuje na podobieństwa i różnice pomiędzy chrześcijaństwem a islamem – podaje przykłady wpływu kultury, nauki i języka arabskiego na Europejczyków
3. Nowe państwa w Europie	☒ powstanie państwa Franków ☒ cesarstwo Karola Wielkiego ☒ rozwój kultury i nauki w państwie Karola Wielkiego ☒ Rzesza Niemiecka ☒ terminy: <i>Frankowie, dynastia, majordom, Karolingowie, cesarstwo, margrabia, marchia, możnowładca, Rzesza Niemiecka</i>	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>dynastia, cesarstwo, możnowładca</i> – przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, dlaczego Karol otrzymał przydomek „Wielki”	– poprawnie posługuje się terminami: <i>Frankowie, dynastia, majordom, Karolingowie, cesarstwo, margrabia, marchia, możnowładca, Rzesza Niemiecka</i>	– wyjaśnia, w jaki sposób władzę w państwie Franków przejęła dynastia Karolingów – charakteryzuje rozwój kultury i nauki w czasach Karola Wielkiego – zaznacza na osi czasu daty: 800 r., 962 r. – omawia dokonania: Chlodwiga, Karola Młota, Pepina Małego, Karola Wielkiego i Ottona I	– wyjaśnia, w jaki sposób doszło do utworzenia Rzeszy Niemieckiej – tłumaczy, dlaczego Karol Wielki jest jednym z patronów zjednoczonej Europy

	<ul style="list-style-type: none"> ☒ postaci historyczne: Chlodwig, Karol Młot, Pepin Mały, Karol Wielki, Otton I 				
4. Konflikt papieża z cesarstwem	<ul style="list-style-type: none"> ☒ wielka schizma wschodnia i jej skutki ☒ spór o inwestyturę między cesarzem a papieżem w XI w. ☒ Canossa jako miejsce pokuty cesarza Henryka IV ☒ konkordat wormacki i jego postanowienia ☒ terminy: <i>dogmaty, schizma, patriarcha, prawosławie, ekskomunika, inwestytura, synod, konkordat</i> ☒ postaci historyczne: papież Grzegorz VII, cesarz Henryk IV 	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>prawosławie, ekskomunika</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>dogmaty, schizma, patriarcha, prawosławie, ekskomunika, inwestytura, synod, konkordat</i> – wyjaśnia konsekwencje ekskomunikacji cesarza i opisuje ukorzenie się cesarza Henryka IV w Canossie – przedstawia postaci: papieża Grzegorza VI, cesarza Henryka IV 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny i skutki wielkiej schizmy wschodniej – wyjaśnia, czym są religie, a czym wyznania religijne – przedstawia przebieg sporu pomiędzy cesarzem a papieżem w XI w. – przedstawia postanowienia konkordatu w Wormacji – zaznacza na osi czasu daty: 1054 r., 1077 r., 1122 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polegał spór o inwestyturę – omawia przykładowe różnice pomiędzy Kościołem katolickim a prawosławnym

* Tajemnice sprzed wieków – Skarb templariuszy	<ul style="list-style-type: none"> ☒ zakon templariuszy i jego funkcje po zakończeniu krucjat ☒ wzrost znaczenia i bogactwa templariuszy ☒ przyczyny kasacji zakonu ☒ polskie posiadłości templariuszy 	– wyjaśnia, do jakich celów został powołany zakon templariuszy	– przedstawia genezę bogactwa templariuszy – opisuje mit skarbu templariuszy	– przedstawia dzieje templariuszy po upadku Królestwa Jerozolimskiego – opisuje losy ostatniego mistrza zakonu Jakuba de Molay	– przedstawia legendę o św. Graalu
Rozdział V. Społeczeństwo średniowiecza					
I. System feudalny	<ul style="list-style-type: none"> ☒ podział na seniorów i wasali ☒ społeczna drabina feudalna ☒ podział społeczeństwa średniowiecznego na stany ☒ terminy: <i>feudalizm, senior, wasal, lenno, hołd lenny, stan, przywilej, suzeren, duchowieństwo, chłopci, szlachta, mieszczaństwo</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>senior, wasal, hołd lenny, przywilej</i> – przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, na czym polegała drabina feudalna 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>feudalizm, senior, wasal, lenno, hołd lenny, stan, przywilej, suzeren, duchowieństwo, chłopci, szlachta, mieszczaństwo</i> – przedstawia, jak wyglądał hołd lenny – wymienia i charakteryzuje poszczególne stany w społeczeństwie średniowiecznym 	– omawia różnice pomiędzy społeczeństwem stanowym a współczesnym – opisuje zależność między seniorem a wasalem	– wyjaśnia, które stany były uprzywilejowane
2. Epoka rycerzy	<ul style="list-style-type: none"> ☒ ideał rycerza i jego obowiązki ☒ od paza do rycerza ☒ życie codzienne rycerzy ☒ elementy wyposażenia średniowiecznego rycerza ☒ kultura rycerska 	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>rycerz, herb, kopia, ostrogi</i> – opisuje uzbrojenie rycerzy 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>rycerz, kodeks honorowy, paż, giermek, pasowanie, herb, kopia, ostrogi</i> – charakteryzuje ideał rycerza średniowiecznego 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje życie codzienne rycerstwa – przedstawia poszczególne etapy wychowania rycerskiego – opisuje ceremonię pasowania na rycerza 	– przedstawia historię najślynniejszego polskiego rycerza Zawiszy Czarnego z Garbowa

	<ul style="list-style-type: none"> ☒ elementy wyposażenia średniowiecznego rycerza ☒ terminy: <i>rycerz, kodeks honorowy, paż, giermek, pasowanie, herb, kopia, ostrogi</i> 		<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, kto mógł zostać rycerzem – opisuje uzbrojenie rycerskie 		
* Tajemnice sprzed wieków – Dlaczego rycerze brali udział w turniejach?	<ul style="list-style-type: none"> ☒ rola turniejów rycerskich ☒ przebieg turniejów ☒ konsekwencje zwycięstwa i porażki w turnieju ☒ obyczajowość turniejowa 	– przy pomocy nauczyciela omawia, z jakimi konsekwencjami wiązała się porażka w turnieju	– przedstawia, w jaki sposób byli nagradzani zwycięzcy turniejów	– wyjaśnia, dlaczego rycerze byli skłonni uczestniczyć w turniejach	– opisuje przebieg turniejów rycerskich
3. Średniowieczne miasto i wieś	<ul style="list-style-type: none"> ☒ powstanie osad rzemieślniczych i kupieckich ☒ lokacje miast i wsi ☒ samorząd miejski i jego organy ☒ społeczeństwo miejskie ☒ organa samorządu wiejskiego ☒ wygląd średniowiecznego miasta ☒ zajęcia ludności wiejskiej ☒ terminy: <i>gród, osada targowa, lokacja, zasadźca, kupcy, rzemieślnicy, rynek, targi, wójt, burmistrz, rada miejska, ława miejska, ratusz, cech, sołtys, ława</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>kupcy, rzemieślnicy, rynek, targi, ratusz, pług, radło, brona</i> – porównuje życie codzienne mieszkańców średniowiecznych miast i wsi 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>gród, osada targowa, lokacja, zasadźca, kupcy, rzemieślnicy, rynek, targi, wójt, burmistrz, rada miejska, ława miejska, ratusz, cech, sołtys, ława wiejska, trójpolówka, pług, radło, brona</i> – opisuje, gdzie i w jaki sposób tworzyły się miasta – charakteryzuje główne zajęcia mieszkańców miast – opisuje życie i obowiązki ludności wiejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polegały lokacje miast i wsi – przedstawia organy samorządu miejskiego – charakteryzuje różne grupy społeczne mieszczan – wyjaśnia, na czym polegała trójpolówka 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje wybrany średniowieczny zabytek mieszczański w Polsce – znajduje i przedstawia informacje o założeniu własnej miejscowości

	<i>wiejska, trójpolówka, pług, radło, brona</i>				
4. Kościół w średniowieczu	<ul style="list-style-type: none"> ☒ duchowni w średniowieczu, ich przywileje i obowiązki ☒ religijność doby średniowiecza ☒ średniowieczne zakony: benedyktyni, cystersi, franciszkanie, dominikanie ☒ życie w średniowiecznym klasztorze ☒ średniowieczne szkolnictwo ☒ terminy: <i>zakon, klasztor, opat, reguła zakonna, benedyktyni, cystersi, skryptoria, kopiści, franciszkanie, dominikanie, asceza, benedyktyńska praca, uniwersytet</i> ☒ postać historyczna: święty Franciszek z Asyżu 	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>zakon, klasztor, uniwersytet</i> – przy pomocy nauczyciela omawia życie w średniowiecznym klasztorze i jego organizację – wyjaśnia, czym zajmowali się kopiści 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>zakon, klasztor, opat, reguła zakonna, benedyktyni, cystersi, skryptoria, kopiści, franciszkanie, dominikanie, asceza, benedyktyńska praca, uniwersytet</i> – charakteryzuje stan duchowny w średniowieczu – opisuje różne role, jakie odgrywali duchowni w społeczeństwie średniowiecznym 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia najważniejsze zakony średniowieczne – wyjaśnia określenie <i>benedyktyńska praca</i> – charakteryzuje średniowieczne szkolnictwo – porównuje szkolnictwo średniowieczne i współczesne – przedstawia dokonania świętego Franciszka z Asyżu 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje zakony kontemplacyjne i zakony żebracze – wyjaśnia, jaką funkcję w klasztorze spełniają: refektarz, wirydarz, dormitorium i kapitularz
5. Sztuka średniowiecza	<ul style="list-style-type: none"> ☒ rola sztuki w średniowieczu ☒ znaczenie <i>biblia pauperum</i> ☒ styl romański i jego cechy ☒ styl gotycki i jego charakterystyczne 	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>katedra, witraże, miniatura</i> – przy pomocy nauczyciela omawia zabytki sztuki średniowiecznej w Polsce – wymienia różne dziedziny sztuki średniowiecznej 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>biblia pauperum, katedra, styl romański, styl gotycki, portal, sklepienie, witraże, łuki oporowe, apsyda, rozeta, przypory, miniatura, inicjał</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje styl romański – omawia cechy stylu gotyckiego 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje styl gotycki i romański – przedstawia przykłady rzeźby i malarstwa średniowiecznego

	<p>elementy</p> <ul style="list-style-type: none"> ☒ rzeźba i malarstwo średniowieczne ☒ pismo i miniatury w rękopisach ☒ zabytki średniowieczne w Polsce ☒ terminy: <i>biblia pauperum, styl romański, styl gotycki, katedra, portal, sklepienie, witraże, łuki oporowe, apsyda, rozeta, przypory, miniatura, inicjał</i> 		<p>– wyjaśnia, czym była i jakie zadania spełniała <i>biblia pauperum</i></p>		
Rozdział VI. Polska pierwszych Piastów					
I. Zanim powstała Polska	<ul style="list-style-type: none"> ☒ najstarsze osadnictwo na ziemiach polskich w świetle wykopalisk archeologicznych ☒ gród w Biskupinie ☒ Słowianie w Europie i ich kultura ☒ wierzenia dawnych Słowian ☒ pierwsze państwa słowiańskie ☒ plemiona słowiańskie na ziemiach polskich ☒ terminy: <i>kurhan, kamienne kręgi, Biskupin, wielka wędrówka ludów, Słowianie, Swaróg, Perun,</i> 	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>wielka wędrówka ludów, plemię</i></p> <p>– przy pomocy nauczyciela opisuje wygląd osady w Biskupinie</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>kurhan, kamienne kręgi, Biskupin, wielka wędrówka ludów, Słowianie, Swaróg, Perun, Świętowit, plemię, Państwo Wielkomorawskie, Wiślanie, Polanie</i></p> <p>– przedstawia okoliczności pojawienia się Słowian na ziemiach polskich</p> <p>– charakteryzuje wierzenia Słowian</p> <p>– wskazuje na mapie: rozmieszczenie plemion słowiańskich na ziemiach polskich</p>	<p>– przedstawia najstarsze państwa słowiańskie</p> <p>– wymienia państwa słowiańskie, które przyjęły chrześcijaństwo w obrządku łacińskim, oraz te, które przyjęły je w obrządku greckim</p> <p>– wyjaśnia rolę, jaką w rozwoju państw słowiańskich odegrali święci Cyryl i Metody</p>	<p>– podaje przykłady tradycji pogańskich zachowanych do czasów współczesnych</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób powstał alfabet słowiański</p>

	<p>Świętowit, plemię, Państwo Wielkomorawskie, Wiślanie, Polanie</p> <p>☒ postaci historyczne: święty Cyryl i święty Metody</p>				
2. Mieszko I i początki Polski	<p>☒ rozwój państwa Polan</p> <p>☒ dynastia Piastów</p> <p>☒ panowanie Mieszka I</p> <p>☒ małżeństwo Mieszka z Dobrawą</p> <p>☒ chrzest Polski i jego skutki</p> <p>☒ konflikt z margrabią Hodonem i bitwa pod Cedynią</p> <p>☒ terminy: <i>książę, dynastia, Piastowie, biskupstwo, dyplomacja, poganin, Dagome iudex</i></p> <p>☒ postaci historyczne: Mieszko I, Dobrawa</p>	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>książę, dynastia</i></p> <p>– przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, skąd pochodzi nazwa „Polska”</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>książę, dynastia, Piastowie, biskupstwo, dyplomacja, poganin, Dagome iudex</i></p> <p>– wyjaśnia, dlaczego w przeciwieństwie do legendarnych przodków Mieszko I jest uznawany za pierwszego historycznego władcę Polski</p> <p>– opisuje zasługi Mieszka I i Dobrawy</p> <p>– zaznacza na osi czasu daty: 966 r., 972 r.</p> <p>– wskazuje na mapie: Gniezno, Poznań, Wielkopolskę, granice państwa Mieszka I</p>	<p>– przedstawia okoliczności przyjęcia chrztu przez Mieszka I</p> <p>– wyjaśnia skutki chrztu Mieszka I</p> <p>– opisuje stosunki Mieszka I z sąsiadami</p>	<p>– uzasadnia twierdzenie, że przyjęcie chrztu przez Mieszka I należało do najważniejszych wydarzeń w dziejach Polski</p>
3. Polska Bolesława Chrobrego	<p>☒ misja biskupa Wojciecha i jej skutki</p> <p>☒ zjazd gnieźnieński i jego konsekwencje</p> <p>☒ powstanie niezależnej organizacji na ziemiach polskich</p>	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>arcybiskupstwo, koronacja</i></p> <p>– przy pomocy nauczyciela wyjaśnia znaczenie koronacji Bolesława Chrobrego</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>relikwie, zjazd gnieźnieński, arcybiskupstwo, Miłsko, Łużyce, Grody Czerwieńskie, koronacja</i></p>	<p>– przedstawia przebieg i znaczenie zjazdu w Gnieźnie</p> <p>– opisuje wojny prowadzone przez Chrobrego z sąsiadami</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie utworzenia niezależnego Kościoła w państwie polskim</p> <p>– opisuje Drzwi Gnieźnieńskie jako przykład źródła</p>

	<ul style="list-style-type: none"> ☒ stosunki Bolesława Chrobrego z sąsiadami ☒ koronacja Bolesława Chrobrego na króla Polski i jej znaczenie ☒ terminy: <i>relikwie, zjazd gnieźnieński, arcybiskupstwo, Milsko, Łużyce, Grody Czerwieńskie, koronacja</i> ☒ postaci historyczne: Bolesław Chrobry, biskup Wojciech, cesarz Otton III 		<ul style="list-style-type: none"> – opisuje misję świętego Wojciecha do pogańskich Prusów – wskazuje na mapie: granice państwa Bolesława Chrobrego na początku jego panowania oraz ziemie przez niego podbite – omawia rolę, jaką w dziejach Polski odegrali: Bolesław Chrobry, biskup Wojciech, cesarz Otton III – zaznacza na osi czasu daty: 1000 r., 1025 r. 		ikonograficznego z najstarszych dziejów Polski
4. Kryzys i odbudowa państwa polskiego	<ul style="list-style-type: none"> ☒ kryzys państwa polskiego po śmierci Bolesława Chrobrego ☒ panowanie Mieszka II ☒ reformy Kazimierza Odnowiciela ☒ Kraków stolicą państwa ☒ polityka zagraniczna Bolesława Śmiałego ☒ koronacja Bolesława Śmiałego ☒ konflikt króla z biskupem Stanisławem i jego skutki ☒ terminy: <i>insygnia królewskie</i> ☒ postaci historyczne: Mieszko II, Kazimierz Odnowiciel, Bolesław Śmiały, biskup Stanisław 	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminem: <i>insygnia królewskie</i> – przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, dlaczego księcia Kazimierza nazwano „Odnowicielem” 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminem: <i>insygnia królewskie</i> – wyjaśnia, dlaczego księcia Kazimierza nazwano „Odnowicielem” – wskazuje na mapie: ziemie polskie pod panowaniem Kazimierza Odnowiciela – omawia działalność: Mieszka II, Bezpryma, Kazimierza Odnowiciela, Bolesława Śmiałego i biskupa Stanisława – zaznacza na osi czasu datę: 1076 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje sytuację państwa polskiego po śmierci Bolesława Chrobrego – ocenia postawę Bezpryma – przedstawia skutki kryzysu państwa polskiego – charakteryzuje rządy Bolesława Śmiałego 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje sytuację międzynarodową w okresie rządów Bolesława Śmiałego – wyjaśnia przyczyny i skutki sporu króla z biskupem Stanisławem

5. Rządy Bolesława Krzywoustego	<ul style="list-style-type: none"> ☒ testament Krzywoustego i jego założenia ☒ terminy: <i>testament, zasada senioratu, senior i juniorzy</i> ☒ postać historyczna: Bolesław Krzywousty 	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>senior i juniorzy, zasada senioratu</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>testament, zasada senioratu, senior i juniorzy</i> – wskazuje na mapie: państwo Bolesława Krzywoustego – opisuje postać Bolesława Krzywoustego – zaznacza na osi czasu datę 1138 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia przyczyny ogłoszenia testamentu Krzywoustego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia zasadę senioratu – wyjaśnia, jakie skutki dla państwa mogą mieć wewnętrzne spory o tron
6. Społeczeństwo w czasach pierwszych Piastów	<ul style="list-style-type: none"> ☒ grody i ich funkcje ☒ życie w grodzie i na podgrodziu ☒ sposoby uprawy roli na ziemiach polskich ☒ podział społeczeństwa w państwie pierwszych Piastów ☒ zakres władzy panującego ☒ powinności poddanych wobec władcy ☒ powstanie rycerstwa w Polsce ☒ terminy: <i>metoda żarowa, gród, podgrodzie, prawo książęce, danina, postugi, osada służebna, wojowie, drużyna książęca</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – posługuje się terminami: <i>gród, podgrodzie, danina, postugi</i> – przedstawia wygląd i budowę średniowiecznego grodu – opisuje sposoby pozyskiwania ziemi uprawnej i jej uprawiania 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>gród, podgrodzie, prawo książęce, danina, postugi, osada służebna</i> – charakteryzuje grupy ludności w państwie wczesnopiastowskim – omawia zakres władzy panującego w państwie pierwszych Piastów 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia charakter drużyny książęcej – wyjaśnia powinności ludności względem władcy 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym się różnił wojownik drużyny od rycerza

* Tajemnice sprzed wieków – Kto spisywał dzieje Polski?	<ul style="list-style-type: none"> ☒ źródła historyczne dotyczące początków państwa polskiego ☒ obiektywizm i prawda historyczna 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia nazwy źródeł historycznych dotyczących dziejów państwa polskiego za panowania pierwszych Piastów – tłumaczy konieczność weryfikacji prawdziwości źródeł historycznych 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia dokonania postaci: Galla Anonima i Wincentego Kadłubka 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia teorie dotyczące pochodzenia Galla Anonima – wymienia przyczyny powstania kronik 	<ul style="list-style-type: none"> – określa ramy chronologiczne wydarzeń opisanych w kronikach Galla Anonima i Wincentego Kadłubka
Rozdział VII. Polska w XIII–XV wieku					
I. Rozbicie dzielnicowe	<ul style="list-style-type: none"> ☒ walki wewnętrzne między książętami piastowskimi o prymat w Polsce ☒ utrwalenie rozbicia dzielnicowego ☒ osłabienie Polski na arenie międzynarodowej ☒ sprowadzenie Krzyżaków do Polski ☒ najazdy Mongołów i bitwa pod Legnicą ☒ przemiany społeczne i gospodarcze w okresie rozbicia dzielnicowego ☒ terminy: <i>rozbicie dzielnicowe, dzielnica senioralna, Tatarzy, osadnictwo, kolonizacja, trójpolówka</i> ☒ postaci historyczne: Władysław Wygnaniec, 	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>rozbicie dzielnicowe, dzielnica senioralna, Tatarzy</i> – przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, jakie były przyczyny wewnętrznych walk między książętami piastowskimi 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>rozbicie dzielnicowe, dzielnica senioralna, Tatarzy, osadnictwo, kolonizacja, trójpolówka</i> – charakteryzuje państwo polskie podczas rozbicia dzielnicowego – wskazuje na mapie: podział państwa na różne dzielnice oraz ziemie utracone w okresie rozbicia dzielnicowego – omawia postaci: Władysława Wygnańca, Leszka Białego, Konrada Mazowieckiego, Henryka Pobożnego – zaznacza na osi czasu daty: 1226 r., 1227 r., 1241 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje okoliczności sprowadzenia zakonu krzyżackiego do Polski oraz konsekwencje tego wydarzenia – omawia skutki rozbicia dzielnicowego – opisuje kolonizację na ziemiach polskich 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia historię zakonu krzyżackiego – wyjaśnia, dlaczego książęta dzielnicowi często nadawali przywileje oraz ziemię rycerstwu i duchowieństwu

	Leszek Biały, Konrad Mazowiecki, Henryk Pobożny				
2. Zjednoczenie Polski	<ul style="list-style-type: none"> ☒ koronacja i śmierć Przemysła II ☒ panowanie Wacława II ☒ rola arcybiskupów gnieźnieńskich i jednolitej organizacji kościelnej w zjednoczeniu dzielnic polskich ☒ przejęcie władzy przez Władysława Łokietka i jego koronacja ☒ rządy Władysława Łokietka ☒ konflikt Łokietka z Krzyżakami i bitwa pod Płowcami ☒ terminy: <i>starosta, Szczerbiec</i> ☒ postaci historyczne: Przemysł II, arcybiskup Jakub Świnka, Wacław II, Władysław Łokietek 	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>starosta, Szczerbiec</i>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>starosta, Szczerbiec</i></p> <p>– wskazuje na mapie: granice państwa polskiego za panowania Władysława Łokietka, ziemie utracone na rzecz Krzyżaków</p> <p>– omawia postaci: Przemysła II, arcybiskupa Jakuba Świnki, Wacława II, Władysława Łokietka</p> <p>– zaznacza na osi czasu daty: 1295 r., 1309 r., 1320 r., 1331 r.</p>	<p>– przedstawia próby zjednoczenia Polski przez książąt śląskich oraz Przemysła II</p> <p>– opisuje, w jakich okolicznościach Władysław Łokietek utracił Pomorze Gdańskie</p> <p>– przedstawia działania Władysława Łokietka na rzecz zjednoczenia kraju</p> <p>– opisuje przebieg konfliktu Władysława Łokietka z Krzyżakami</p>	– wyjaśnia, jaką rolę w zjednoczeniu kraju odegrał Kościół katolicki
3. Czasy Kazimierza Wielkiego	<ul style="list-style-type: none"> ☒ polityka dyplomacji Kazimierza Wielkiego ☒ pokój z zakonem 	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami:	– poprawnie posługuje się terminami: <i>uniwersytet, Orle</i>	– przedstawia i ocenia postanowienia pokoju w Kaliszu	– wyjaśnia, dlaczego Kazimierz Wielki za najważniejsze uznał

	<p>krzyżackim w Kaliszu</p> <ul style="list-style-type: none"> ☒ przyłączenie nowych ziem do państwa polskiego ☒ reformy Kazimierza Wielkiego ☒ umocnienie granic polskiego państwa ☒ utworzenie Akademii Krakowskiej i skutki tej decyzji ☒ zjazd monarchów w Krakowie ☒ ucztu u Wierzyńka ☒ terminy: <i>uniwersytet, Orle Gniazda, Akademia Krakowska</i> ☒ posta historyczna: Kazimierz Wielki 	<p><i>uniwersytet, Orle Gniazda, Akademia Krakowska</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela tłumaczy, co zdecydowało o przyznaniu Kazimierzowi przydomka „Wielki” – wyjaśnia znaczenie słów, że Kazimierz Wielki: <i>zastał Polskę drewnianą, a zostawił murowaną</i> 	<p><i>Gniazda, Akademia Krakowska</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie: granice monarchii Kazimierza Wielkiego i ziemie włączone do Polski przez tego władcę – zaznacza na osi czasu daty: 1333 r., 1343 r., 1364 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje reformy Kazimierza Wielkiego – wyjaśnia, w jaki sposób Kazimierz dbał o obronność państwa 	<p>reformy wewnętrzne państwa</p> <ul style="list-style-type: none"> – tłumaczy, jakie znaczenie miało założenie Akademii Krakowskiej – wyjaśnia znaczenie ucztu u Wierzyńka
4. Unia polsko-litewska	<ul style="list-style-type: none"> ☒ koniec dynastii Piastów na polskim tronie ☒ rządy Andegawenów w Polsce ☒ unia polsko-litewska w Krewie ☒ wielka wojna z zakonem krzyżackim i bitwa pod Grunwaldem ☒ I pokój w Toruniu ☒ unia w Horodle ☒ terminy: <i>Andegawenowie, unia</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminem: <i>unia personalna</i> – przedstawia dynastię zapoczątkowaną przez Władysława Jagiełłę – przy pomocy nauczyciela opisuje przyczyny i przebieg wielkiej wojny z zakonem krzyżackim 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>Andegawenowie, unia personalna, sobór, Wielkie Księstwo Litewskie, Jagiellonowie</i> – wyjaśnia przyczyny zawarcia unii polsko-litewskiej – opisuje przebieg bitwy pod Grunwaldem – wskazuje na mapie: granice Wielkiego Księstwa Litewskiego, Krewa, Horodło, Grunwald, Toruń 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia okoliczności objęcia tronu polskiego przez Jadwigę – wymienia postanowienia unii w Krewie – przedstawia postanowienia pokoju w Toruniu – wyjaśnia zasady współpracy między 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje stanowisko polskiej delegacji na soborze w Konstancji – wyjaśnia, dlaczego Akademia Krakowska została przemianowana na Uniwersytet Jagielloński

	<p><i>personalna, sobór, Wielkie Księstwo Litewskie, Jagiellonowie</i></p> <p>☒ postaci historyczne: Ludwik Węgierski, Jadwiga, Władysław Jagiełło, wielki książę Witold, Paweł Włodkowic, Ulrich von Jungingen</p>		<p>– opisuje postaci: Ludwika Węgierskiego, Jadwigi, Władysława Jagiełły, wielkiego księcia Witolda, Pawła Włodkowica, Ulricha von Jungingena</p> <p>– zaznacza na osi czasu daty: 1385 r., lata 1409–1411, 1410 r., 1413 r.</p>	<p>Polską a Litwą ustalone w zapisach unii w Horodle</p>	
<p>* Tajemnice sprzed wieków – Jaką bitwę namalował Jan Matejko?</p>	<p>☒ okoliczności powstania obrazu <i>Bitwa pod Grunwaldem</i></p> <p>☒ Jan Matejko jako malarz dziejów Polski</p> <p>☒ obrazy jako źródło wiedzy historycznej</p> <p>☒ znaczenie <i>Bitwy pod Grunwaldem</i></p>	<p>– przedstawia, kim był Jan Matejko</p>	<p>– wyjaśnia, w jaki sposób Jan Matejko przygotowywał się do namalowania obrazu</p>	<p>– wyjaśnia, dlaczego podczas II wojny światowej Niemcom zależało na zniszczeniu dzieła</p>	<p>– wymienia cele namalowania obrazu <i>Bitwa pod Grunwaldem</i></p> <p>– omawia nieściśności w przekazie historycznym obrazu <i>Bitwa pod Grunwaldem</i></p>
<p>5. Czasy świetności dynastii Jagiellonów</p>	<p>☒ wojna trzynastoletnia</p> <p>☒ II pokój toruński i jego postanowienia</p> <p>☒ terminy: <i>Związek Pruski, wojna trzynastoletnia, Prusy Królewskie, Prusy Zakonne, wojska zaciężne, żołąd</i></p> <p>☒ postać historyczna: Kazimierz Jagiellończyk</p>	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>wojska zaciężne, żołąd</i></p> <p>– przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, dlaczego dla Polski ważne stało się odzyskanie dostępu do morza</p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>Związek Pruski, wojna trzynastoletnia, Prusy Królewskie, Prusy Zakonne, wojska zaciężne, żołąd</i></p> <p>– wskazuje na mapie: Prusy Królewskie, Prusy Zakonne</p> <p>– omawia dokonania Kazimierza Jagiellończyka</p> <p>– zaznacza na osi czasu daty: 1454 r., 1466 r.</p>	<p>– opisuje przebieg wojny trzynastoletniej</p> <p>– przedstawia postanowienia II pokoju toruńskiego</p>	<p>– wyjaśnia, dlaczego doszło do zawiązania Związku Pruskiego</p> <p>– porównuje postanowienia I i II pokoju toruńskiego</p> <p>– uzasadnia twierdzenie, że odzyskanie dostępu do morza miało przełomowe znaczenie dla rozwoju polskiej gospodarki</p>

6. Monarchia stanowa w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> ☒ monarchia patrymonialna i stanowa ☒ wpływ przywilejów nadawanych przez władcę na osłabienie władzy królewskiej ☒ przekształcenie się rycerstwa w szlachtę ☒ przywileje szlacheckie i ich konsekwencje dla władzy królewskiej ☒ ukształtowanie się sejmu walnego ☒ konstytucja <i>Nihil novi</i> i jej znaczenie dla ustroju Rzeczypospolitej ☒ terminy: <i>monarchia patrymonialna, monarchia stanowa, przywileje, szlachta, pańszczyzna, konstytucja sejmowa, sejm walny, izba poselska, senat</i> 	<p>– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: <i>szlachta, sejm walny, izba poselska, senat</i></p>	<p>– poprawnie posługuje się terminami: <i>monarchia patrymonialna, monarchia stanowa, przywileje, szlachta, pańszczyzna, konstytucja sejmowa, sejm walny, izba poselska, senat</i></p> <p>– przedstawia sejm walny oraz jego skład</p> <p>– zaznacza na osi czasu daty: 1374 r., 1505 r.</p>	<p>– wyjaśnia, w jaki sposób rycerstwo przekształciło się w szlachtę</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób szlachta uzyskała wpływ na sprawowanie rządów w Polsce</p> <p>– przedstawia najważniejsze przywileje szlacheckie</p> <p>– wyjaśnia znaczenie konstytucji <i>Nihil novi</i></p>	<p>– przedstawia, kiedy i w jaki sposób doszło do utworzenia stanów w Polsce</p> <p>– tłumaczy różnice między monarchią patrymonialną a stanową</p> <p>– wyjaśnia, jaka jest geneza nazw obu izb sejmu walnego: izby poselskiej oraz senatu</p>
-------------------------------	---	---	---	--	---